

ANALIZA KNJIGE ŽAN MARI ŠEFER „ZAŠTO FIKCIJA?”

Sažetak: U knjizi *Zašto fikcija?* (*Pourquoi la fiction?*) Žan Mari Šefer (Jean-Marie Schaeffer) objašnjava prirodu fikcionalnog polazeći od tradicionalnih formi društvenosti, uvodeći genetičku psihologiju, naučne uvide u prirodu mentalnih predstava formi oponašanja, do prodora fikcijskog u eri kiber kulture, virtualne i digitalne stvarnosti. Autor veoma temeljno navodi faze razvoja pojma mimezis, ontološku zasnovanost u ljudskoj kulturi, a pri tom navodi stavove o ovom pojmu od Platona (Πλάτων), Aristotela (Αριστοτέλης), do modernih i najnovijih teorijskih razmatranja Meca (Mec), Gudmana (Goodman), Ženeta (Genette), a posebno istražuje problem fikcionalnog u književnosti, pozorištu i filmu. Značaj knjige je u izučavanju problematike fikcionalnog i imaginarnog ali ne kao izdvojenog problema unutar umjetnosti, već i kao društvenog i kulturnog fenomena. Kako je naša savremena kultura u velikoj mjeri izgrađena u okviru fikcionalnog tako je istraživanje ovog pojma veoma važno za razumijevanje razvoja i karakteristika savremene kulture i umjetnosti.

Ključne riječi: fikcija, stvarnost, mimezis, umjetnost, estetika, tumačenje.

* E-mail: tosic16@gmail.com

Uvod

Žan Mari Šefer jedan je od značajnijih savremenih francuskih estetičara u čijem istraživačkom opusu se nalazi analiza estetičke recepcije i definicije umjetnosti. Bavi se istraživačkim radom u CNRS (CNRS-Centre national de la recherche scientifique (Nacionalni centar za naučno istraživanje)) i direktor je studija na EHES-u (EHESS - *L'École des hautes études en sciences sociales* (Škola viših studija društvenih nauka)). Od 2002. do 2012. bio je direktor CRAL-a (CRAL-a Center for Research on Arts and Language) na EHES-u gdje je zamijenio Estebana Buha (Esteban Buch). Šefer je profesor na Sorboni i autor je knjiga *Šta su to književni žanrovi?* (*Qu'est-ce qu'un genre littéraire?*, 1989), koautor je *Novog enciklopedijskog riječnika nauke o jeziku*, sa Osvaldom Dikroom (Oswald Ducrot) (*Nouveau Dictionnaire encyclopédique des sciences du langage (avec Oswald Ducrot)*, 1995), *Zašto fikcija?* (*Pourquoi la fiction ?*, 1999), *Umjetnosti, stvaranje, fikcija* (*Art, création, fiction*, 2004), *Pismo Rolandu Bartu* (*Lettre à Roland Barthes*, 2015) kao i još nekoliko značajnih knjiga koje se bave pitanjima estetike i teorijom umjetnosti. Istraživanja Žan Mari Šefera mogu se podijeliti na dva pristupa i to na: filozofsku analizu iz oblasti estetike i umjetnosti (istoriju filozofske estetike, konceptulanu analizu umjetničkih i estetskih koncepata) i na drugi pristup kojeg čini studija određenih objekata iz oblasti umjetnosti: fotografske slike, fikcije, naracije, književni žanrovi... Sva njegova istraživanja su podstaknuta metodološkim aparatima strukturalne analize i analitičke filozofije i zasniva se na dostignućima "naturalističke" filozofije uma, kognitivne nauke i antropoloških radova. Njegova poslednja interesovanja se fokusiraju na razvijanju kognitivnih osnova na estetskim odnosima, o interakciji između umjetnosti i estetike, kao i na veze između fikcionalnih kompetencija zamišljenih kao psihološka svojstva i umjetnost fikcije.

Baviti se pitanjima fikcije i istine (stvarnosti) prisutan je od početka stvaranja filozofije i rasprava koje su započeli sofisti, Sokrat i Aristotel. Ona nisu uvijek imala odgovarajuće odgovore koji su se mijenjali tokom razvoja kulture, filozofije i nauke. Kako bismo odredili status fikcije u odnosu na stvarnost i njenu ulogu u umjetničkom stvaralaštvu neophodno je odgonetnuti pitanja o mimezisu (oponašanju) kao mogućeg načina stvaranja fikcije ili realnosti. Filozofi su na različite načine davali odgovore na ova pitanja a oni koji su se mnogo bavili ovim pojmom su Platon i Aristotel.

Aristotel je tvrdio da mimezis predstavlja *conditio sine qua non* (uslov zbog kojeg ne biva) tj. uslov zbog kojeg se ne može, i koji je neophodan činilac svakog umjetničkog stvaralaštva pa su tako sve lijepe umjetnosti (tragedija, komedija, ep i ditiramb) definisane činjenicom da u „cjelini prikazuju imitirajući” (Aristotel, 2005:45). Ako bismo ovo tumačili savremenom teorijom filozofije po Aristotelu

se umjetničko stvaralaštvo pozicionira unutar polja reperezentacije, u odnosu na koje isitina i (ili) stvarnost predstavljaju model koji umjetnik treba da oponaša. Na osnovu ove tvrdnje umjetničko djelo postaje jedna vrsta udvojene stvarnosti i funkcionira „kao da” je stvarno, ono predstavlja simulaciju stvarnosti. I tako u odnosu na istinu Aristotel misli da: „pjesnikova zadaća nije u izlaganju onog što se istinski dogodilo nego onog što se moglo dogoditi, i što je moguće po zakonima vjerovatnosti ili nužnosti” (Aristotel, 2006: 48). Za razliku od Aristotela, Platon je branio antimimetičke pozicije zbog sposobnosti umjetničko stvaralaštva da posmatrača udalji od istine imitirajući svijet koji je već imitacija *Ideja* (www.matica.hr). Ovaj filozof vidljivoj stvarnosti dodaje posebnu nevidljivu i duhovnu stvarnosti- „svijet ideja”, tj. nepromjenljive, objektivno postojeće entitete u kojima su smješteni odgovori na pitanja o pojedinim predmetima mišljenja. One čine modele prema kojima su stvorene stvari a njihovim saznanjem otkriva se i istovremeno suština stvari (www.znanje.org).

Žan Mari Šefer u svojoj knjizi *Zašto fikcija?* istražuje pitanja fikcije, mimezisa i pojavnog svijeta u okvirima estetskog diskursa. Tokom opširne analizire pojma fikcije naročito ističe njenu centralnu ulogu u ljudskoj kulturi, istovremeno objašnjavajući umjetnost fikcije i antropološki značaj mimetičkih umjetnosti u različitim mjerama i različitim načinima djelovanja. Knjiga se sastoji od četiri poglavlja i veoma opširnog zaključka koji redefiniše i ističe sva ona pitanja o fikciju koja su razmatrana u poglavljima: *Ko se boji podražavanja još*, *Mimezis: podražavanje, varka, predstavljanje i spoznaja*, *Fikcija*, *O nekoliko fikcionalnih mehanizama*. U samom centru istraživanja je filozofski pojam mimezisa (μίμησις (*mīmēsis*)) koji predstavlja podražavanje, sličnost, varku, iluziju. Tumači se još i kao imitiranje stvarnosti u umjetničkim djelima a činjenice koje označava često se proglašavaju nespojivim sa „istinskom” umjetnošću. Šefer želi upravo istaknuti njihovu centralnu ulogu u velikom broju umjetničkih djelatnosti. Ipak, po njemu sve umjetnosti nisu predstavljачke i rasprave o mimezisu ne mogu biti osnova opšte teorije umjetnosti jer pretjerano je poistovjetiti predstavljачke umjetnosti sa mimetičkim mehanizmima koje koriste. Sa druge strane, predstavljanje nečega ne može se nikad svesti na podražavanje nečega čak i ako se služi mimetičkim mehanizmima. Suprotno od ovog stava, fikcija je po autoru „emergenta” stvarnost odnosno, specifični intencionalni fenomen koji se ne može svesti samo na određene osnovne mehanizme.

Šefer ima viziju reafirmacije veze između „svakodnevnih” mimetičkih aktivnosti i fikcije kao i mimetičkih umjetnosti koje postoje i često se zaboravljaju. Jedini način da se otkrije zajednička osnova mimetičkih umjetnosti je potraga za odgovarajućim antropološkim osnovama mimetičkih aktivnosti, a to nam omogućava da sagledamo prvobitni izvor privlačnosti koji oduvijek oduševljava ljude.

1. Analiza prvog poglavlja

Kako bi teoretski potvrdio svoje stavove Šefer je mnogobrojne probleme koji se tiču fikcije i mimezisa u knjizi podjelio u pet odvojenih cjelina a njih čine četiri poglavlja i zaključak. Rasprava počinje sa pitanjima o „digitalnoj revoluciji” u uvodnom dijelu a kako bi čitalac shvatio značaj mimezisa i fikcije neophodno je prvo dezaktivirati antimimetičku argumentaciju koja je toliko duboko u korijenu naše kulturne tradicije da utiče i na one teorije koji brane fikciju. Za Šefera riječ „dezaktivirati” ne znači „odbaciti” nešto, u ovom slučaju stavove Platona (i njegovih sljedbenika) već ih dobro objasniti navodeći pretpostavke na kojima su nastali. One su objašnjene u prvom poglavlju, *Ko se boji podražavanja još*, kao pretpostavke antimimetičke pozicije vezane za nerazumijevanje mimetičkih djelatnosti zbog poistovjećivanja fikcije i lažljive iluzije.

U ovom početnom stadijumu razmišljanja o fikciji Šefer navodi kako su prve mete antimimetičke argumentacije slikarstvo i dramska i narativna književnost već odavno dobile status kanona u našoj kulturi da bi bilo koji pokušaj platonskih primjedbi protiv njih bio neefikasan pa se zato napad pomjera prema novijim vidovima mimetičke umjetnosti (koja počinje prvo sa pojavom fotografije, zatim se prelazi na film i televiziju i na kraju na digitalnu umjetnost). Savremena kultura stvara i konzumira ogromnu količinu fikcija u najraznovrsnijim oblicima a digitalna fikcija je samo privremeni i najnoviji mimetički ishod. One ne odgovaraju specifičnim upotrebama digitalnih sredstava koje ne prave razliku između „simulakruma” i „stvarnosti” a sama efikasnost sredstava ispoljavanja imaginacije pretpostavlja i njenu ispravnost i zbog toga digitalna fikcija zauzima veoma važno mjesto u Šeferovoj raspravi o fikciji. Osim iznošenja razmišljanja i stavova o digitalnoj fikciji u središtu rasprave nalaze stavovi o mimezisu i fikciji između filozofa, Aristotela i Platona. Ako bi se razmatrali Platonovi stavovi o mimezisu, navedeni u knjizi, važno je istaći da on ovaj pojam doživljava kao „bolest” koja se prenosi različitim tehnikama podražavanja a iz toga proizilazi da su nivoi djelovanja fikcije i filozofskih diskursa različiti. To znači da fikcija ne djeluje apstrahovanjem opštih koncepata već mimetičkom interiorizacijom, ne na nivou misaonog obrazovanja vjerovanja već na nivou interiorizovanih shema u vidu opštih *gestalts*. Platonovu polemičku poziciju autor pokušava objasniti interpretirajući je iz pozicije epistemologije gdje mimetičko „prenošenje” čini jedan vid znanja. Po Šefreu, Platon griješi jer ne pridaje značaj mimezisa kao način djelovanja spoznajne prirode. S druge strane, za Aristotela je mimezis „podražavanje kao spoznaja” a fikcija je: „specifična struktura predstavljanja naracije koja predstavlja činjenice koje mogu biti neosporne, vjerodostojne ili moguće” (Žan-Mari Šefer, 2001). Za njega nema ništa loše u tome što umjetnik imitira prirodu ili realne pojave i ličnosti „i u takvom

slučaju kad pjeva o onome što se istinski dogodilo, on nije manje pesnik” (Žan-Mari Šefer, 2001). Svijet fikcije je otporan na svijet istorijske fikcije i obratno, i mimezis nije podražavanje kao obmana već podražavanje kao oblikovanje. Aristotel prihvata mogućnost fikcionalizacije stvarnih događaja kao i mogućnost da umjetnik (u ovom slučaju pjesnik) unese u polje stvarnosti svoju fikcionalnu invenciju. Ono što Šefer ističe kao zaključak u prvom poglavlju jeste na koji način razumijemo fikciju. To je jedino moguće ako „uključimo” Platonovo stanovište (podražavanje kao pretvaranje) u Aristotelov model (podražavanje kao spoznajna modelizacija) jer nam samo dvostruka perspektiva omogućava da shvatimo u kom smislu fikcija predstavlja kulturalno dostignuće čovječanstva. Suština rasprave je u određivanju djelimičnog stapanja fikcije i potpunog stapanje obmane jer na taj način fikcija može biti ostvarena. Autor ističe da odgovor na Platonovo vječno pitanje šta je „zaozbiljno ili kobajagi” možemo pronaći pri rekonsturisanju prelaska sa nestabilnog stanja između fikcije i pretvaranja, do psihološki i kulturalno stabilnog stanja fikcije Aristotelove problematike.

2. Analiza drugog poglavlja

U drugom poglavlju akcent je na određivanju pojma mimezisa o njegovoj vjekovnoj zbrci, mimetizmu, od sličnosti do podražavanja, od podražavanja do varke, od predstave do mimetičke predstave i mimezisa kao sredstva spoznaje. Kako autor ističe za pojam fikcije vezujemo pojmove podražavanja, simulacije, pretvaranja, simulakruma, predstavljanja, sličnosti... Iako oni igraju značajnu ulogu u našem načinu razgovora o fikciji ipak se rijetko upotrebljavaju uvijek u istom značenju pa je i zato pojam fikcije „neuhvatljiv” a zbog toga je i veoma važno njegovo određivanje i pojašnjenje. Na taj način bi fikciju postavili u globalni kontekst načina pomoću kojih predstavljamo svijet i stupamo u interkaciju s njim. Zbog ovog stava Šefer navodi različite odlike i načine javljanja mimezisa i u samom početku analize pojma počinje od najelementarnijih i najrasprostranjenijih pojava u živom svijetu a završava sa objašnjavanjima ponašanja koja su najsloženija i najsvojstvenija ljudskoj vrsti.

Objašnjavanje značenja i nastanka pojma mimezisa autor započinje sa „podražavanjem” kod životinja sa takozvanom mimikrijom (mimicry) kao početnom fazom razvoja pojma, zatim slijedi „podražavanje” kao „urođeni pokretački mehanizmi” (Niko Tinbergen (Nikolaas *Tinbergen*), (Šefer, 2001)) i na granici je etiologije i psihologije a predstavlja reprodukciju osnovnih motoričkih ponašanja po principu „ogledala” (ovakvo ponašanje primjećuje se kod novorođenčadi). Zatim slijedi „opservacijsko iniciranje” (obesrvational priming) kao način oponašanja na osnovu posmatranja jednog ili više članova jedne grupe srodnika, a nakon ovog

dolazi učenje posmatranjem (*observational learning*) i socijalnog učenja (*social learning*) a kao poslednji domen podražavanja jeste vještačka inteligencija, tačnije rečeno simulacija. Na kraju razmatranja svih pojmova mimezisa Šefer izdvaja tri tipa odnosa: mimezis kao podražavanje u pravom smislu riječi, tačnije kao stvaranje nečeg što liči na nešto drugo i što nešto preslikava u smislu podražavačke radnje kao reinstanciranja podražavane radnje (učenje posmatranjem). Druga grupa činjenica odnosi se na mimezis kao varku i stvaranje nečega za šta se misli da je ono nešto što podržava, tj. nešto nije reinstanciranje toga nečega (mimikrija). Treći tip mimetičkih činjenica predstavlja mimezis kao predstavu i stvaranje mentalnog i simboličnog modela stvorenog na osnovu odnosa sličnosti između dva predmeta.

U daljim razmatranjima drugog poglavlja autor ističe da je podražavanje određenih činjenica i njihovo ostvarivanje način da se podražavana stvar spozna. To znači da ono nije pasivan odraz podražavane stvari već obrazovanje modela tih stvari. Zaključak glasi da je odnos između predstave i stvarnosti u interakcijskom odnosu i kroz podražavanje je moguće otkriti svojstva podražavanog predmeta. U drugom poglavlju autor veoma iscrpno i detaljno istražuje pojmove mimezisa i njihove načine djelovanja kako u pojavnom svijetu tako i u umjetnosti ali on ne donosi konkretnu definiciju o mimezisu i fikciji. Ipak jasno iznosi stav da je samo ljudska vrsta sposobna da „konzumira” fikcionalne predstave a to je uvidio još Aristotel: „podražavanje čovjeku urođeno još od djetinjstva i on se od ostalih stvorenja razlikuje po tome što najviše naginje podražavanju i što prva svoja saznanja podražavanjem stiče” (Šefer, 2001). Šefer u završnom razmatranju drugog poglavlja naglašava da u mehanizmu funkcionisanja fikcije izgled i stapanje čine prenosioc koji omogućavaju pristup fikcijskom univerzumu. Kada fikcija postane način mimetičkog učenja, stvaranje fikcijskih modelizacija dostiže kognitivni domet. Ipak, tvrdnja da fikcija „rađa” neki izgled a univerzum koji projektuje ne postoji izvan čina projekcije, podstiče još pitanja kao što su: šta je fikcija?

3. Analiza trećeg poglavlja

U trećem poglavlju autor raspravlja o podražavanju, obmani, pretvaranju i fikciji kao i njenoj filogenezi, ontogenezi fikcionalne kompetencije, o stapanju ka fikcijom i fikcionalnoj modelizaciji. Ono započinje o uticaju fikcije na publiku navodeći primjer knjige o Mocartovoj biografiji od Wolfganga Hildesheimera (*Wolfgang Hildesheimer*, 1977) gdje pisac postiže da svoje neupućene čitaoce zatvori u neželjenu zamku obmane umjesto da ispita jedan vid fikcije. Rasprava se nastavlja sa pitanjima o obostranoj ludičkoj varci i pitanjima fikcije koja počiva na tri uslova. U prvom je neophodno razdvajanje između mimetičkih postupaka i *mimicry* vidova ponašanja, drugi uslov je postojanje veće mentalne organizacije

koja pravi razliku između istine i neistine i treći uslov podrazumijeva postojanje jedne društvene organizacije u kojoj je ludička varka moguća jedino ako mimetičke tehnike nisu u službi manipulatorskog odnosa (lova ili samoodbrane) već je transparentna između onoga ko stvara mimeme i onog ko je pozvan da se igra.

Rasprava se nastavlja sa pitanjima o filogenezi i ontogenezi fikcionalne kompetencije kao i o stapanju sa fikcijom gdje Šefer ističe da se fikcionalni model može (re)aktivirati samo preko mimetičkog stapanja sa već postojećim fikcionalnim svijetom. Da bi se pristupilo fikcionalnom djelu potrebno je ući u svijet koji stvara (shvaćen kao mimetički model) a da bi se to ostvarilo jedini put je stapanje sa fikcijom. Nakon analize stapanja sa fikcijom slijedi veoma opširno izlaganje o fikcionalnoj modelizaciji u kojem stapanje aktivira ili reaktivira proces fikcionalne mimetičke modelizacije i tako pristupamo fikcionalnom svijetu što predstavlja stvarni cilj svakog mehanizma fikcije. Šefer navodi teorijske analize Gudmana, Ženeta i drugih teoretičara i filozofa kako bi objasnio na koji način se fikcionalni mehanizmi odnose prema stvarnosti. Analize fikcije se u ovom dijelu knjige svode na analizu denotacijskog statusa fikcionalnih iskaza (onih iskaza koji bi trebali da impliciraju fikcionalne predstave koje poput kinematografske ili pikturalne fikcije, nemaju strukturu iskaza) i na analizu ontološkog statusa fiktivnih entiteta.

4. Analiza četvrtog poglavlja

U posljednjem, četvrtom poglavlju Šefer navodi i tumači neke vidove mimetičke umjetnosti, procjenjuje konkretne suvislosti koncepcije fikcije i teorijskom analizom pokušava razumjeti i njen antropološki značaj. Fikcija se javlja u raznim oblicima ali autor će objasniti samo one po njegovom mišljenju najznačajnije. Između ostalog, njeno opisivanje sadrži fikcionalne igre ali i fikcije u utvrđenom smislu riječi (pozorište, grafičko predstavljanje kao što su strip, slika, zatim bioskop i verbalne priče). Ova razmatranja su u posljednjem poglavlju razvrstana u nekoliko podpoglavlja kao što su: *Igre, sanjarenje i umjetnost, Prenosnici i način stapanja, Pripovjedačka fikcija, Pozorišna fikcija, Vizuelno predstavljanje i fikcija, Kinematografija i Digitalne fikcije*. U ovom poglavlju on preispituje mentalne stavove, interakcionalne kompetencije, psihološke mehanizme, pragmatičke pretpostavke koje nam omogućavaju da stvorimo i razumimo fikciju. Zbog toga su prisutna razmatranja o funkcionisanju mehanizama fikcije jer samo oni mogu objasniti zašto stvaramo fikcije, zbog čega nas zanimaju i zašto nam stvaraju zadovoljstvo. Iz ovih razloga knjiga se više zanimala za ono što povezuje „raditi-kao-da” djece ili fikcionalne igre Tom Rajder (*Tomb Raider*) i njene junakinje Lare Kroft (*Lara Croft*). Na kraju analize o fikciji za Šefera svijet „velike” umjetnosti i „beznačajnih” igara nisu u suprotnosti i suprostavljeni već u odsustvu jednog ne postoji ni drugo.

Zaključak

Knjiga *Zašto fikcija?* veoma opširno i u različitim domenima filozofije, nauke, psihologije, antropologije istražuje pojam fikcije i njene uloge u ljudskom društvu. Autor ne postavlja konačne definicije prilikom analize ovog estetskog problema već navodi mehanizme, procese i načine njene realizacije s otvorenim strukturama koje mogu da se mijenjaju i dopunjuju. Na taj način ostaju otvorena pitanja o fikciji (zbog čega se ona javlja, mehanizme djelovanja i ulogu u društvu) koja se mogu redefinisati i dopuniti novim teorijskim raspravama. Najveći dio knjige je posvećen pokušaju da se odgovori na pitanje o statusu mehanizama fikcije, a u zaključnom razmatranju autor navodi još dva pitanja o: imanentnoj fikciji ili njenom značaju i pitanje eventualnih transcendentálnih funkcija.

Značaj knjige je u njenoj opširnoj i dobro argumetovanoj analizi fikcije kao problema koji se javlja ne samo u umjetnosti već i kao mnogo širi društveni i kulturni fenomen. *Zašto fikcija?* nudi raznovrsne odgovore na veoma kompleksna pitanja o umjetničkom stvaranju i kao takva predstavlja jednu bogatu vizuru potpunog doživljaja umjetnosti. Na kraju treba naglasiti da je analiza pojma fikcije veoma važna za razvoj i napredak svih oblika savremene kulture koja je u najvećoj mjeri oblikovana u svijetu fikcionalnog.

Literatura

- [1] Aristotel (2005): *O pjesničkom umijeću*; Zagreb: Školska knjiga.
- [2] Borjev, Jurij (2009): *Estetika*; Novi Sad: Prometej.
- [3] Šefer, Žan-Mari (2001): *Zašto fikcija?*; Novi sad: Svetovi.
- [4] Šuvaković, Miško (2011): *Pojmovnik teorije umetnosti*; Beograd: Orion Art.
- [5] Šuvaković, Miško. Erjavec, Aleš. (eds). (2009): *Figure u pokretu - Savremena zapadna estetika, filozofija i teorija umetnosti*; Beograd: Atoča.

Vebografija

1. <http://www.znanje.org/i/i26/06iv09/06iv0919/platon.htm>
2. <http://www.znanje.org/i/i26/06iv09/06iv0919/platon.htm>
3. http://www.uzelac.eu/Knjige/10_MilanUzelac_Uvod_u_estetiku.pdf
4. Mirčev, Andrej. „Genološke kušnje” <http://www.matica.hr/kolo/309/genološke-kusnje-20520/> , (pristupljeno 1.7.2017.god.)

ANALYSIS OF THE BOOK „WHY FICTION?” BY JEAN-MARIE SCHAEFFER

Summary: *In the book „Why Fiction?” (Pourquoi la fiction?) Jean-Marie Schaeffer explains the nature of the fictional, starting from traditional forms of sociability, introducing genetic psychology, scientific insights into the nature of mental representations and forms of imitation, to the penetration of fiction in the era of cyber culture, virtual and digital reality. The author thoroughly analyzes the stages of development of the concept of mimesis, ontologically grounded in human culture, while quoting views on this notion from Plato and Aristotle, to modern and recent theoretical considerations of Metz, Goodman, and Genette, especially exploring the problem of the fictional in literature, theater and film. The significance of the book is in the study of the problem of fiction and the imaginary not as a separate problem within art, but as a social and cultural phenomenon. Since our contemporary culture is largely built within the fictional realm, researching this concept is crucial for understanding the development and characteristics of contemporary culture and art.*

Keywords: *fiction, reality, mimesis, art, aesthetics, interpretation.*